

HIREK

A kecskeméti zsidó középiskolai ifjúság Biblia Társaságának Chanuka-estje. Az 1924. 25. tanévben alakult Biblia Társaság, könyvtárának javára, fényesen sikerült műsoros estét rendezett a kecskeméti Kereskedő Kaszinó dísztermében.

Az est sikere érdekében fáradhatatlanul buzgókodtak Pap Kálmán, Tauber Károly és Kenéz Endre reál-gimnáziumi tanulók. Donáth Mady kitűnő táncprodukcióval szerepelt. Csillag Magda és Moskovits Magda hegedű és zongoraszámmal. Schwarcz Magda és Augner János héber nyelvű szavallatokkal, (előbbi Arany János: Fiamnak e. héber nyelvű fordítását, utóbbi Jehuda Hálévy: Vágyódás e. versét szavallta eredetiben.) Dékány Kató, Ségner Ilus és Tauber Károly szinpadí alakításukkal, valamint Pap Kálmán a konferance szerepében arattak sikert. Wollmann István keresk. isk. II. o. t. »Az örök lángok« e. alkalmi költeményét Szeles Terike szavallta el szépen.

A felejthetetlen est mély hatással volt a megjelenekre, hiszen először hangzott fel a nagyalföldi metropolisban mindannyiunk szent imádsága, a Hiszekegy és az ősrégi Muoz-zur dallama mellett a Hatikvah megkapó, erőteljes duzzadó, szívemarkoló melódiája. Először szállt felénk pódiumról a szent nyelv.

Dr. Borsódi József főrabbi bevezető szavaival zárom be tudósításomat: »Ma mindenkinek az ifjúságért kell dolgozni.« Ez szép munka volt. Ez jó munka volt.

T. M.

A Győri Izr. Ifjúsági Kultúregyesület dr. Rothauser György elnök és dr. Rácz Zoltán kulturbizottsági elnök vezetésével nagyarányú kulturális programot valósított meg. Az első vidéki zsidó szabadegyetem megszervezésével, a zsidó tudomány és a zsidóság szellemi értékeinek megismertetésével, mélyebbé tette a kapcsolatot a szívekben rejlő zsidó öntudattal, történelmi érzésekkel. A szabadegyetem fontosságát hangsúlyozták a győri izr. hitközség illusztris vezetői, dr. Kallós Henrik kormányfőtanácsos és Erdély Ernő alelnök, rámutatván a vezetőség lelkes munkájára és érdemeire. December közepén zárult az első félév, hogy január közepe táján újult erővel megindulhasson a munka kiváló előadók segítségével. Az első félév előadói voltak: dr. Kallós Henrik: Emancipáció-recepció; Erdély Ernő: Történelmi visszaemlékezések; Kohn Albertné nőegyleti elnöknő: A zsidó nő hivatása; dr. Rácz Zoltán: A zsidóság örök értékei; dr. Rothauser György: A zsidó orvostudomány; dr. Fehér Jenő: Modern világszemlélet; Lefkovits Ármán: A győri zsidóság karitatív intézményei.

A hallgatóság száma állandóan növekvőben volt és így a lelkesítő szeretet, odaadó érdeklődés, a hitközség vezetőinek erkölcsi és szellemi támogatása biztosítja a további sikert és bizonyítja a szabadegyetem szükségességét. A követésre való példát figyelmébe ajánljuk az összes ifjúsági egyesületeknek.

Nagyszabású Chanuka-ünnepélyt is rendezett az ifjúsági kultúregyesület, ahol az Egyesület zene- és énekkarán kívül Lunzer László ifjúsági beszédje, Krausz Mór nagyhatású szavallata, Purjesz Mór énekszámai szórakoztatták a közönséget. Közreműködött még Schnuck Adolf, a hitközség főkantora is.

A Veszprémi Izraelita Ifjúsági Egyesület dr. Kun Lajos főrabbi vezetése alatt a téli hónapokban héber nyelv és zsidó szertartástan tanfolyamot rendez, melyet az egyesület tagjai nagy számban látogatnak.

Barát Endre szerzői estje. A Miefhoe kulturális bizottsága február hó 7-én este 1/9 órakor rendezi meg Barát Endre szerzői estjét a Goldmark-teremben (VII., Wesselényi-utca 7). Bevezetőt tart Szép Ernő. Közreműködnek: Váradi Aranka, Baló Elemér, Juhász József, Kelen Dóra, Z. Farnos Eszter, Eisinger László, Horváth Jenő, Szigeti Pál, Elek-Ekker Szidi, Scher Tibor, Halmos Duci, Szántó Gyula, Zagajszky Iván. Zongoránál: Dr. Herz Ottó.

A Blau Lajos Talmudtudományi Társulat 1934. évi január 5-én tartott rendkívüli közgyűlésén átszerveződött. A Társulat elnökévé egyhangúlag dr. Jakab Jenőt választották meg. Az Intéző Bizottság tagjai lettek: Háhn István, Rosenblum Manó, Takács Pál és Weinberger Mózes.

Dr. Rott Nándor veszprémi megyéspüspököt a felebaráti szeretet és a felekezeti béke őszinte-szavú hirdetőjét december hó végén székvárosában súlyos baleset érte, a sikos uccán megcsúszott és balkarját eltörte. A baleset alkalmával a Veszprémi Izr. Ifjúsági Egyesület is részvétét fejezte ki a köztisztelőben álló főpapnak. Rott püspök, Róna Sándorhoz a Veszprémi Izr. Ifjúsági Egyesület elnökéhez intézett megleghangú levélben köszönte meg az egyesület jókívánságait és Isten áldását kérte annak működésére.

Evkönyv. A Budai Izr. Hitközség Kulturális Szakosztályának Ifjúsági Csoportja az 1932/33. évi működéséről Evkönyvet adott ki. Az Evkönyvben az év folyamán elhangzott előadások egyrészét rögzítették le a szerkesztők. A csoport elnöke dr. Benoschofsky Imre: Konzervativizmus és modernizmus című cikkében megmutatja azt az utat, amelyen a tévelygő, mai zsidó ifjúságnak járnia kell. Hogy a zsidóság a népek történelmi konstellációjában hogyan jutott el a mai helyéig és hogy hogyan haladhat tovább, erről szól Grünwald Mór előadása. Heller Imre Buda történetének zsidó vonatkozásait emeli ki, büszke magyar, zsidó öntudattal. Dr. Vidor Pál, Stefan Zweig Jeremiásának tárgyalásakor nem csak a drámát mutatja be, hanem a vele kapcsolatos örök, nagy zsidó problémákat is. Upor Györgyike egy színes, meleg novella keretében rajzolja meg a Mátyás korabeli zsidóságot. Braun György verséből nagy, lelkes hit és reménység csendül ki. Vadász Pál verseiben csöndes szavakkal meleg pasztel színekkel festi fel-feltörő vágyait.

Az Evkönyvet dr. Vidor Pál ü. v. titkár évi jelentése egészíti ki, amelyben a csoport hatalmas kulturális munkájáról, céljairól és eredményeiről számol be.

—lectrice.

Minden cikkért szerzője felel.
Szerkesztésért és kiadásért felel: **Krémer Mór.**
Budapest, VII. Rákóczi-ut 64.
Megjelenik évente tizszer.

Előfizetési ár: Egész évre P 3.—, félévre P 1.50

Bokor és Fischer, Budapest, VII. Wesselényi-u. 68.

ZSIDÓ HOLNAP

A ZSIDÓ FIATALSÁG FÜGGETLEN FIGYELŐJE

II. évfolyam 2. szám.

Tartalom:

A tekintély elve.

Dr. Berkovits József: Mezőgazdasági szakiskolákat a zsidó ifjúságnak.

Dr. Benoschofsky Imre: Löw Immánuel nyolcvan éves.

Dr. Rácz Zoltán: Móra Ferenc.

Dr. Schwarcz Jakab: Zsidóüldözés.

Dr. Berg József: Visszhangok...

Dr. Kun Lajos: Arcképek a zsidó múltból. II.

Dr. Róth Emilné: Zsidó művészeti lehetőségek...

Presser Béla: Akiket mi adtunk a világnak...

Hirek. — Marginalia.

1934. március.

5694. Adar

Ára 30 fillér

Marginalia

A természet rendje, hogy a fiatalok tanuljanak az idősektől. Ha fordítva történik, akkor baj van. Irjuk ezt abból az alkalomból, hogy az **Egyenlőség** című hetilap egy cikkét, a forrás megjelölése nélkül, kiollóztott lapunkból. Az általunk nagyon tisztelt **Szabolcsi Lajos** főszerkesztő urról ilyesmi inkompetenciát fel sem tételeztünk. Őt kérjük, tehát, hogy tulbuzgó, de ingatagkarak-terű, ollózó munkatársát intse rendre. Együttal merjük remélni, hogy a Főszerkesztő ur ezuton vesz tudomást szerény kis lapunk létezéséről...

Viszont fiatal lelkünk ragaszkodó szeretetével köszönjük meg a **Zsidó Szemle**, **Zsidó Élet**, **Szombat**, **Múlt és Jövő**, **Országos Egyetértés**, **Budai I. Hitközségi Értesítő** szerkesztőinek, hogy jóakaratu, atyai figyelemmel kísérik munkánkat, ezzel is bebizonyítva, hogy ők az ifjuság igaz barátai.

Szerény véleményünk szerint a zsidó fiatalság csak egyfajta szervezetben tömörülhet — zsidó szervezetben. Eppen ezért nem örülünk, ha némely politikai párt vagy tömörülés frontjáról erősen kihallani a hangjukat!... Az eredmény az, hogy szemükbe vagy hátuk mögött azt mondják: Mi köze hozzá... Bár lehet, hogy köze van... A zsidósághoz azonban mindenesetre és elsősorban közük van! Az új önértékes zsidó fiatal ember típusa azonban már kialakulóban van. Az aki mindenütt, a politikában is zsidó.

Példamutató szeretettel és nemes szívből fakadó áldozatos munkával segítettek bennünket: **Klein Ignác**, **Rosenberg István** Budapest, **dr. Silberstein Adolf** Siklós, **Grosz Mór** Városmény, **Róna Sándor** Veszprém. Hála köszönet érte.

Purim színes-csodás örömmünepéből számunkra az a tanulság világít leginkább, hogy »menedék támad a zsidók számára egy másik helyről«. Ha valahol a hámani gonoszság csahol, veszett falkája elmar bennünket a kenyértől, a munkától, akkor mindig akad másik hely, ahol léteket vehetünk. Az igazságot és a szabadságot példánál sohasem lehet kiirtani. A zsidóságot sem. Mert a földön nem lehet egyszerre mindenütt sötétség. Egy másik helyen mindig világosság van...

Mindennemű jegykedvezmény

bármely színházba,

hangversenyre, moziba, kiállításra fürdőbe és uszodába kapható a Magyar Izraelita Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Egyesületének (M. I. E. F. H. O. E.) jegykezelőségében

VIII. Rákóczi-ut 61. I. emelet
Telefon: 41-5-65.

Szemüvegek, látcsövek, hőmérők. Díj-talan szemüvegvizsgálat. Új és használt fényképezőgépek. Amatőrfelvétel s z a k s z e r ű kidolgozása.

Heiden Jenő
OPTIKA ÉS FOTÓ
Budapest, VI. Teréz-körut 8
Szombaton zárva

Fióközletek és lerakatok a város minden részében

Skrek Lipót rt.

orth. **szalámi kolbászaru és konzervgyár gyártmányai elismerően a l e g j o b b a k.**

Kérjen kifejezetten mindenhol

„Skrekszalámit“

Gyár és főüzlet:

VII., Dob ucca 27. szám.

Fióközletek:

VII. Baross-tér 16. szám

VII. Nagymező ucca 50

Központi vásárcsarnok

INGYEN

nem illik elfogadni a lapot!
Küldje be az előfizetést!

Zsidó könyvet

kizárólag

Gondos Sándor

Telefon: 28-4-89.

modern zsidó könyvkereskedésében vásároljon
Budapest, VI., Andrásy-ut 67.

Modern palesztina könyvek, modern héber nyelvkönyvek, cionista irodalom és minden új könyv megjelenése után azonnal kaphatók.

Legújabb palesztina könyvek:

GERŐ: Palesztina térképpel együtt — P 1,40
H. HERMANN: Palesztina 5 füzet, füzetként P 2,70
PRESS-HERMANN: Palästinahandbuch — P 23,40
Wir bauen Palästina — P 4,50

Modern és zsidó kölcsönkönyvtár

A tekintély elve

Minden rosszat ránkjogtak már vakgyűlölő el-lenségeink. Egymással homlokegyenest ellentétes vi-dakat. Azt mondják rólunk, hogy tulságosan ha-gyományörzök vagyunk, viszont hibáztatnak bennün-kezt azért, hogy forradalmian újító eszméket vetünk a világba. A zsidó erősen romantikus, mondja az egyik, nagyon is racionalis, mondja a másik. És így tovább. De hiszen nem a megokolásból fakad a gyűlölet. A meglévő oktan gyűlölethez keresik a megokolást, utólag. Ezért olyan nagy a zűrzavar az antiszemitizmus forrásmagyarázó teóriáiban.

Nekünk itt nem célunk ezekkel a vádakkal jog-lalkozni. Nem érdemes. Hogy mégis szót teszünk egy ilyen »zsidó hibát«, azért van, mert ugyanezt szokták minden korok minden rendű és rangú fiatal-ságának szemére vetni. Ez a hiba: a tekintélyek rombolása, semmibevevése, tiszteletlen kritizálása, és csufolódo kigunyolása. Zsidó tulajdonság és fiatal-lok tulajdonsága, akkor a zsidó fiatalokban ezeksze-rint kétszeresen van meg?!

Mindenekelőtt! A tárgyilagos és történetileg mű-velt szemlélő el fogja ismerni, hogy a zsidó vallás a tekintély princípiumán épül fel. A legfelsőbb örök Tekintély tíz parancsolatának első, odaadó, alázatos, feltétel nélkül elszegődő szolgálói a zsidók voltak és maradtak. A vezérek, bírák, próféták, rabbi egészen napjainkig nyúló láncolata kizárólag az autoritás erejével hatott és működött, még hozzá eredmény-nyel. Egy azonban igaz. A hamis prófétákat hamar felismerték...

Ha a nagyképűségbe öltözött tehetségtelenség teleplezése, a cselekedetek igazi okainak kifürkészése, a látszólagos jótettek valódi értékének megállapítása, egyszóval az igazság keresése, tekintélyrombolás, ak-kor a zsidók csakugyan tekintélyrombolók.

Viszont. A fiatalossággal velejáró magabizó len-dület, a tapasztalat ballasztjával még nem rendl-kező merész szárnyalás, a függetlenség acélozó ön-állósága, a jövőben hívó diadalmas optimizmus ma már oszlik-foszlik és mindinkább kenyérgolduló mor-mogássá válik.

Mezőgazdasági szakiskolákat a zsidó ifjuságnak

Irta: **Dr. Berkovits József**

A zsidóságot sorsa, évezredek üldözöttsége a kereskedelemre és szabad pályákra szorította. Nem akarunk a multon sóhajtozni, magunkat védeni, má-sokat támadni, minket a mai zsidó jelen foglalkoztat és zsidóságnak jövője érdekel. De vigaszul a nume-rus clausussal, faji elméletek gazdasági háttérű jel-szavaival szemben meg kell állapítanunk, hogy őse-ink, akik bátor, harcos Istenhittel védtek hazájukat hatalmas világbirodalmakkal szemben, nagy művelt-ségük mellett egyszerű iparosok és földmivesek vol-tak.

Eppen ezért a zsidóságnak, amely áldozni tu-dott a tudomány oltárán intézményekkel, iskolákkal, támogatta az irodalmat, művészetet, fellendítette az ipart, a kereskedelmet, ahol megjelent, meg kell találnia egyetemesen a helyes utat, hogy áldozzon a föld oltárán is gyermekeinek mindennapi kenyéréért. A zsidóságnak el kell oszlnia a munka minden egyes

A zsidó fiatalság, már neveltetésénél fogva, te-kintélytisztelő, de egyszersmind az igazság kimélet-len érvényesülésének követelő harcosa. Am a jelen még ebben is a mindenneknek hízogó, meghunyász-kodó alázat alszerénységét követeli sokszor tőlünk.

De mégis tartozunk multunknak, hitünknek any-nyival, hogy zsidóságnak belől csak az igazi te-kintélyeket ismerjük el, de azt ha az őszinteség és becsület jelezetével rendelkezik, a gyermeki szeretet-ajongásával, áldozatos szolgálatkészséggel köves-sük!

Mi sóvárogva várjuk a zsidó fiatalság szerve-zeteinek kiépítését, a fiatalság gazdasági támoga-tását, az új papokat és tanítókat.

Mi merjük hinni, hogy az új zsidó egyházi alkot-mány rendelkezését elsősorban a kiváló vezéregyén-i-ségek tekintélye fogja élettel felruházni.

Fenntartó erőt jelent felekezetiünkben dr. He-vesi Simon magasságokba lendülő jópapi egyéni-sége és cselekvő akaratot jelent Stern Samunak mun-kássága. Vezetőink közül Szántó Jenő az Orsz. Iroda elnökhelyettese maga a komoly, buzgó aktivitás, Endrei Henrik dr. országos alelnök megveszteget-hetetlenül becsületes és elnézően jóakaratu, Eppler Sándor minden részletre kiterjedő figyelemmel és kitünő gazdasági érzékkel megáldott hitközségi fő-tikára.

Ime tekintélyeink. És mi jui szerénységgel és tanulásvágygal figyeljük az ő működésüket. Az igazi tekintélynek kijáró mélyszéges tisztelet irányít ben-nünket minden cselekedetünkben!...

Az igazi tekintélyek viszont mindig öröm-mel fognak segítségünkre sietni, ha a felekezeti élet-be beforakodó hasznosítást, a hiúsághajhászó tal-miságot, a tehetségtelenség mentőhorgonytál szol-gáló nepotizmust felfedjük és nem fognak legyintő lenézéssel elsilklani panaszaink fölött. A mai zsidó fiatalság temperamentumát nem tüzei a hirnév és dicsőség, nem akar vezetni és kormányozni, vagy bárkivel vitába szállni. De élni akar. Eppen ezért, ha valamiért szól, akkor az nagyon jái... Érdemes meghallgatni!

Nem igazak a vádak! Közismert tény, hogy Sza-lonikiben a kikötő munkások mind tradicionális jó zsidók. Szombaton itt minden csendes. Az Egye-sült-Államokban 1922-ben a szervezett munkások száma 82.000. Newyork zsidó lakosságának 50%-a iparos és munkás, 75.000 lélek pedig a mezőgazda-ban helyezkedik el. Lengyelországban 1920-ban 90 ezer a zsidó szervezett munkások száma, 50.000 a munkásszövetségben, 34.000 a Poalé-Zionban, a többi pedig a cionista-szocialista pártban tömörül.

Oroszországban, nem beszélve a szovjet újabb telepítéseiről, már a mult század elején, I. Miklós cár

uralkodása alatt 327 zsidó falu létezett. Hogy a század második felében nem fejlődött a zsidók mezőgazdaságban való elhelyezkedése, annak a cárok és hivatalnokaik olthatatlan zsidógyűlölete volt az okozója.

Podóliában a dohánytermelés ma is zsidók kezében van. 1923-ban 685 zsidó család él belőle.

A háború után hatalmas fejlődésnek indult a román agrárreform következtében a bessarábiai zsidó település és mezőgazdaság. 50.000 deszjatin földön a zsidó lakosság nagy örömmel gazdálkodik, dohány, gyümölcs, szőlőtermeléssel is foglalkozik.

A világháború előtt Lengyelországban a zsidók falun nem lakhattak. Így természetes földműveléssel sem foglalkozhattak.

1920 óta Wilna környékén a zsidó családok száma 659-ről 1956-ra, Gródnó környékén 2600-ról 17.200-ra szaporodott. Wilna, Gródnó, Brest-Litowsk, Wolkynia körül 68 faluban élő 28.815 zsidó lélek közül 15.992, tehát 60% direkte mezőgazdasággal foglalkozik.

Említésre méltó és követésre ajánlatos példa az észak- és délamerikai zsidók ragaszkodása a földhöz. Az 1924-es adatok alapján az Egyesült Államokban 75.000 zsidó farmer van. Ezek már 1909-ben a *Federation of Jewish Farmers of America* egyesületbe tömörültek. Kanadában már 1912-ben 828 zsidó család 55.000 hektár földön, Argentínában 4520 család 183.185 hektár földön gazdálkodott. Azóta ezek sokat fejlődtek. A zsidók Dél-Afrikában is új korszakot nyitottak a mezőgazdaságban. Megmutatták a buroknak, hogy modern eszközökkel a terméketlen talaj is virágzóvá válik. A zsidó gazdákat mintaképül állítják oda a többieknek, tudásuk, szorgalmuk a mezőgazdaságot ideális nivóra emelte.

Ezzel szemben a német zsidóság 600.000 törzséből csak 5700 jutott a mezőgazdasághoz, 55,2% a kereskedelembe, 22,6% az iparban, 14,2% mint magánzó, 6,6% szabad pályán, 0,3% munkás és csak 1% a mezőgazda. Hasonlóan egészségtelen a megoszlás hazánkban is.

Amerikában északon és délen, Oroszországban, Lengyelországban, Romániában, Palesztinában látjuk a zsidó tömegek hatalmas átrétegződését a mezőgazdaság felé. Nagyon egészséges folyamat, amelyet a magyar zsidóságnak sem szabad figyelmen kívül felejtetni.

A háború után a kereskedő és szabad pályák biztonsága dőlt meg a legjobban. Értékben előre ugrott a földműves, a kisgazda, akinek munkája a mindig zavaros időkben az életet, a kenyért jelentette. A spekuláció tönkretette a szolid kereskedelmet és a konjunktúra napjaiban magasabb életstandardhoz szokott kereskedőréteg nem bírja ki a sovány esztendőket... A zsidó öngyilkosságok százaiban legmagasabb arányszáma azokra az országokra esik, ahol teljesen a kereskedelemre szorultak.

Németországban, Lengyelországban és nálunk. Varsóban például 1924-ben a rabbinárus felhívást intézett a zsidó kereskedőkhöz, amelyben őket apáik Istenben való bizodalmaira emlékeztette.

A földműves helyzete, a gazdálkodó népréteg életlehetősége minden felfordulás idején is szilárdabb. Termelése a mindennapi fogyasztás, de ha a kereskedő pénze elmegy adóba, árujának tömegében is éhen halhat.

A zsidóság már megtette magát a kereskedelem frontján, más fajnak deklarálva kizorult az amugy is előzőnlott szellemi pályákról. Utunk csak egyfelé vezethet, kisebb-nagyobb veszteségek árán előbb-utóbb ugyanis megtaláljuk: Vissza a földhöz! Palesztinában is, de itt a galutban is.

Középjoku zsidó gazdasági szakiskolákat kell szervezni, amilyen Palesztinában a „Mikvé Jiszroel”, Németországban Ahlemben, Galiciában Sloboda Rongurskában.

Öntudatos zsidó földműves réteget kell nevelnünk.

Zsidó négyosztályos középiskolával kapcsolatos gazdasági szakiskolákra lenne szükség, ahol a zsidó ifjú kisbirtok megmunkálására, kerti vetemények termelésére, gyümölcs termesztésre, szőlő megmunkálására, méhészet, tejgazdaság vezetésére, gyakorlatilag és elméletileg is kiképezhetnék.

Keretnek itt van a Mikvéjének rákosi mezőgazdasági és kertészeti intézete, amely már szinte évszázados zsidó intézmény, virág, kerti vetemények és mezőgazdasági termények termesztésében, temető kertészek kiképzésében országos hírű, neveltjei itt hon. Palesztinában és az egész világon felhasználják itt szerzett szaktudásukat. Szakképzett vezetői, tanárai a maguk resortjában kiválóak és biztosítják az Intézet további fejlődését. Csak ki kellene bővíteni földben, épületeiben, tanszemélyzetben, internátusában.

Persze ez sok pénzbe kerül. De megéri. Zsidó szívek mindig voltak, zsidó kezek mindig segítettek. Meg vagyunk győződve, hogy régi intézményeink alapítóinak dicső sorában meg fognak jelenni azok, akik törődnek a zsidó jövővel, akiknek zsidósága nem merül ki szavaltokban, tehetetlen virágos frázisokban, hanem megmutatják a helyes utat egy jobb zsidó jövődökhöz. Zsidóságom szeretetében hiszem, hogy hivatalos és nem hivatalos vezetőink között lesznek férjak Izraelben, akik szívüket, erejüket, tudásukat ennek az ügynek szolgálatába állítják, hogy megindulhasson egy lélekemelő propaganda a pasztuló zsidó erők idejében való megmentésére, hogy a zsidó iskolák, intézmények mellé a kor szükségleteitől követelt zsidó mezőgazdasági iskolák sorakoznak fel, ahol a bennünk ősidők óta élő földszereket, a szorgalmas munka, a verejtékkel szerzett kenyér — mint ahogy más pályákon — itt is a szebb jövődönt szolgálja.

Lőw Immánuel nyolcvan éves

1934. I. 20.

Írta: Dr. Beneschofszky Imre

Ha az ember belép a cédruskerttel örököző keretbe foglalt szegedi zsinagógába, ritka élmény részese lesz. Aki először pillantja meg a lenyűgöző szépségnek azt a gazdagságát, ami itt elébe tárul, valami olyan meglepetést, örömet, áhítatot, megdöbbenést érez, mintha váratlan nagy ajándékot kapott volna. Az első pillanatban nem az épület nemes tagolása, a kupola merész boltozása a megkapó, nem is a szédületesen gazdag, mégis rendszeres ornamentika. Amit először lát az ember, az egyfajta tompa ragyogás, kék és arany sugárzás — nem olcsó, hivalkodó csillogás, hanem valami inkább visszatartható, derűs fényesség, valami — ki kell mondanom, akárhogy tartogatom és fékezem a szót — valami égi világosság. Egy Szegedről származott építőművészről figyelmeztet arra, hogy Goethe: *Farbentzerr*-jében szó van a kék és az aranyárga szín végtelenség-érzést ébresztő, a földi dolgok fölé emelkedett jellegéről. És *Ézsaiás* próféta avató látomása óta lehet-e a templomépítő művészetnek nagyobb célja, mint az, hogy a templombalépő hívő lelkében kitáguljon a szentély és kinyílják fölfelé? Jól épített templom az, amelyben a lélek a tulvilági, a menyeyi érzés halvány földi mását éli át. És ilyen templom a szegedi zsinagóga, amelynek megalkotásában az építő *Baumhorn* genie-je mellett Lőw Immánuel a munka felese. De nemcsak ezért kell Lőwről szólni először az ő templomáról írni. Hanem azért, hogy megérezzük a nagy alkotásból az alkotó egyéniségének szintjét. Ha méltán nevezhetjük a közelmúlt nagy magyar államférfiát valaki megelevenedett székesegyháznak, méltán mondhatjuk mi is Lőwöt az élő szegedi zsinagógának. És ez nem hirlapi szó-lás csupán, semmitmondó szépen-csengés, hanem szükséges bevezető, hogy mértékünk legyen a változt egyéniséghez, ne hogy olyan legyen vázlatunk, mint a térkép lépték nélkül. Ezzel a hasonlattal a legnagyobb mértéket akartam megadni vázlatos rajzomhoz.

»A földkeresség legtudósabb rabbija«, mondotta róla a Rabbiképző volt rectora, Blau Lajos, aki nem éppen bőkezű a »tudós« jelző osztogatásában. De nagy községben működő rabbinak, Lőw Immánuelen kívül a tudomány ekkora mértékét nem igen volt módjában megszerezni. Móra Ferenc, aki nagy tisztelője volt Lőwnek, írta meg egyszer, hogy Itáliában egy könyvkereskedésben magyar könyvet kért — s a könyvkereskedő Lőw Floráját kínálta. Hetvenedik születésnapjára ünnepi számot adott ki a boroszlói *Monatschrift zur Förderung der Wissenschaft des Judentums*, — most testes kötetet adnak ki külföldi tisztelői. Alig akad párja már tudományának irányválasztásában is: természetrajz-tudós és orientalista egy személyben.

Főművéről nagy megértője és méltánylója, Heller Bernát professzor így ír a budai hitközség legutóbbi értesítőjében:

»A *Flora der Juden* (1924—1934. 5 kötet) ... kutatja a zsidóságnak vonatkozásait a növényvilághoz. Megállapítja a Szentírásban és a zsidó irodalomban ismert növényneveket: a Szentírás 117 növénynevet ad, a tannaitikus irodalom 320-at. Kimerítően vizsgálja az Apokrypháknak, a pseudopigraphikus irodalomnak, a Targumnak, Talmudnak, Midrásnak,

Evangeliumnak, Koránnak növényeit. Az egyes növényeknek megállapítja héber, aram nevét, azonfelül szír, arab görög, latin, germán, román, szláv megfelelőit, kivált figyelve a magyar növénynevekre. Minden növényről vizsgálja jelentőségét a zsidó életben és irodalomban, a haláchában (törvényben), aggadában, a költészetben, a folklórebán, a néphiedelemben, a babonában, a symbolikában, a kabballában, a konyhában, családi és egyéni nevekben, a kereskedelembe, a művészetben, a közművelődésben... A széles látókör egészen csodálatos példája ez a mű és Lőw egész tudományos működése.

Ez a széles látókör és a botanikus kiélesedett látása, a tudós elme rendkívül sokoldalú, örökké eleven érdeklődése, mely nyomokat hagyott Lőw Immánuel szónoki működésén is. Igen érdekes megfigyelni a beszédek lapszélgjegyzeteit, könnyen találkozhatni ugyanazon a lapon idézettel pl. a Talmudból, Rásiból, Kossuth Iratából, a Budapesti Szemléből, Horváth Mihály: Magyarország függetlenségi harcának történetéből, Palágyi Lajos költeményeiből és a Szentírásból. Idéz régi magyar költőket, figyelme kiterjed a mult század elfeledettjeitől Babitsig, Adyig. Érdeklődik még a legujabb festőművészeti irányok iránt is és elmélyedő figyelemmel jellemmez egy festőt, apróra elemezvén művészetét.

Beszédei a jelen eseményeinek, nagy egyéniségeknek és egész jellegének tükröződése a zsidó vallás, világfelfogásában, az Irás és a Midrás szellemében az ősi zsidó szónokló mód keretei között egy nagytudományu, széles látókörű, örökké friss és eleven egyéniség szemével tekintve és különös zamatú, gazdag magyar nyelven előadva.

Egyéniségéről ismét Heller professzort kell igaznunk.

»Mint szónokot, mint rabbist, mint tudóst érdeklődésének sokoldalúsága és hatalma jellemzi. Mint embert két szinte ellentétes vonás, a báj és az erő... 1920—21-ben vizsgálati fogságban ül. Tömegével olvassa a magyar klasszikus műveket, segíti Dalmant szótári munkálatában. A börtönben foglalja össze félszázados elszórt kutatásait. A szegedi börtön rabja bevonul a magyar törvényhozás felső házába.«

A zsidó ifjuság szemléjének, ha nemcsak a jövő, hanem a jelen és a mult értékeinek harcosa is akar lenni, meg kell hajtania zászlaját napjaink igaz vezérő egyéniségei előtt, az öregek előtt, akik lelkükben fiatalok maradtak.

Az élő szegedi zsinagógára nézzünk fel tiszteltet. Azzal a tiszteltet, amely a nagy egyéniséget megilleti. A nagy papot, aki hirdette a szegedi templom fölszentelőjén, hirdette azután is, hogy »a zárka ajtaján csappant a csapózár, csikorgott a tolóretesz, nyikorogva fordult a porkolab kulcsa« és hirdeti most is gyönyörű szentélyében:

»Ha feltekintsz a magasba, e fényes alkotás tetőző boltjára, amelyet körültekint a léglakó madár; ha nézed, pazar fényt mikor szór reá az égbolt, vagy ha fölragyog benne az emberfékezte villám ragyogványos látomása: érzed, hogy ott, égbetörő ormán, ott fölöttünk, ott virraszt a Végtelen, az örök Jóság, akihez fölzeng szívünkben a hála szolozsmája.«

A Budapesti Aut. Orth. izr.
Hitközség felügyelete alatt
termelt

**husvéti orth. kóser
palacktej és termékek**

kaphatók és megrendelhetők összes fiókjánál és orthodox izr.
fűszerkereskedőknél

Budapesti Központi Általános Tejcarnok Részvénytársaság

Móra Ferenc

Írta: Dr. Rácz Zoltán

Egy nagy lélek, tisztaszívű ember itthagytott minket. Egy költő. Hőjehér hajú, mosolygósszemű, fiatallelkű. Szegény trianoni magyarok még szegényebbek lettünk, még árvaibbak, számunk még könnyesebb. Lassan, lopódzva, de kiméletlenül jött a Halál.

Móra Ferenc meghalt. »Született 1879-ben, meghalt 1934-ben« — szól majd róla az irodalomtörténet oly sok szóval is sokszor igen keveset mondó, tárgyilagos, osztályozó híradása.

Nekünk kortársainak, akik vele éltünk, akiknek az ő nyomtatott betűkbe öntött lelke szinte eleven, életos valóság volt, sohasem lehet pusztá irodalmi emlék, kritikai műszavak hervatag virágja; lelkünk legteljesebb maradványáig mindig frissen, üdén.

Es most elvesztettük őt, pedig oly nagyon szerettük. Ő is szívének-vérének melegével, jószágával szerette az ő olvasó-népet, most hideg szívvel várja az új élethívást; lelkének napsugaras szépségét, ajkának, szavának, mély-bölcs humorának szívárványszínen megtörő pompáját pazar bőséggel sugározta életünk sötét felhőire, most mégis halkán, csendben elszállt és tovább álmódja színes álmait népének, az embervilágnak boldogabb jövőjéről.

Álomkristályból palotát faragott,

Álomsarlóval rózsát aratott,

Álomparipákból tartott fogatot...

mondja magáról »Önarckép« című versében. Ezekben a palotákban a mi képzeletünk lakott, ezeknek az álomrózsáknak illata minket bűvölt el, az álomparipákon mi is vele sahkantunk egy szép, derűs világ aranyos mezeire...

Nem kritikát, ismertetést szándékoztunk írni. Ahhoz még korán volna. De mégis nézzünk bele gazdagcsillogású lelkének tükörébe. Mi volt benne elragadóbb, tökéletesebb?

Az az édesen szóló, bűbájosan zengő, káprázatos ragyogásában is oly egyszerű magyar nyelv, vagy az igazán nagy szellemnek, az Olympus legcsucsán járó művészetnek mindenki vel együtt örvező, mindenkiért fájó, világot szerető igazságos jó-sága, vagy szintisztán csorduló drága humora?

Mikor volt több és nagyobb? Amikor univerzális tudásának végtelenbe szárnyaló repülőgépe minket is elragadtatott idegen világok, népek történetébe, vagy amikor leszállott a föld mélyébe, a múlt tárnáiba? Amikor népének szeretete csilingelt ki minden fű-szavából, vagy amikor jelemelte szavát az elnyomottak, elesettek mellett?

Kristályos egyéniség, becsületes igazi jellem volt, aki még arra is talált csillogó szavakat, hogy mellénk, az üldözött szegény Izrael mellé szegődjék.

Könyvei, írásai, amelyek a Világ, majd a Magyar Hírlap hasábjain jelentek meg, minden olvasmány között legszebbek voltak számunkra.

A fiatal írója, költője és művésze is volt. Hízen 54 éves ősz fejével maga sem volt öreg, de lelke, hite, bizása, igazságszeretete, prófétaszépsége az örökifjúság olthatatlan tüzevel lelkesített, buzdított minket is. Köszönjük újra meg újra!

Ha volna a lelkének is váltsága, ha volna a ki-hűlt testnek visszatérése, sok cédá, léha, üres lélekkel kicserélnénk! Fáj a veszteség, a csapás, mi, zsidó

fiatalság is részt akarunk venni a család fájdalmaiban, a magyar irodalom és lapja a Magyar Hírlap gyászában.

A drágagyöngy, ha elvész is, gyöngy marad. — mondja a midrás. — Ne azt sirassátok, aki elment, azt sirassátok, aki ittmaradt.

Móra Ferenc! Isten Veled! Te már az Öröklét titokzatos álmaid álmódod színes, káprázatos mesék helyett! Álmódj tovább Te jó ember, Te aranyszavu prófétája az elfelejtett emberi jósnak. Te örök álmódója az Istentől való szeretetnek!

Egy sokezeréves nép fiatalága tiszteleg Előted!... Chasszidé umot haolam jés lahem chélek leolam hába. Minden nép jámborai között legyen részed az eljövendő életben!

Zsidóüldözés

Írta: Dr. Schwarcz Jakab

Az üldözés több mint ezer éve szakadatlan kísérője népünk történetének. Mégis itt állunk szellemi és erkölcsi erőink teljes épségében. Tanúi voltunk nagy nemzetek felemelkedésének és láttuk megsemmisülésüket, de Izrael, az örök üldözött, fennmaradt és ma is él. Mert az üldözés nem mindig szerencsétlenség az üldözöttre, csak az üldözőre mindig az. Az üldözött lealacsonyítja és lealázza, az üldözöttre áldás is lehet, ha felébreszti a benne szunnyadó erkölcsi és szellemi erőket s az élet értelmének mélyebb szemléletére képesíti őt.

Ezért mondták a zsidóság ókori nagy tanítói: Mindég inkább tartozzék az ember az üldözöttekhez, mint az üldözőkhöz. (B. Kamma 93. a.) Üldözönek lenni bűn és szegény, üldözötteknek lenni csak balsors, de belőle jó is fakadhat, ha megtisztít bennünket. Így felfogva, a szenvedés nem Isten haragjának jele, jöhet Isten szeretetéből is javító célzattal. »Isten fenyítését ne vesd meg, fiam és ne iszonyodjál intéséitől, mert akit szeret Isten, azt fenyíti, mint az apa fiát, akit kedvel.« Ezt olvassuk szentírásunkban. (Példabeszédek K. 3. 11—12.) »Jízsuzurin sel ahavo« Isten szeretetéből folyó fenyítés, így nevezik talmudi bölcsseink a jók szenvedését. Méltón csatlakozik ehhez írásmagyarázóink következő tanítása (Gittin 36b): Akik megbántást tűrnek, de nem viszonozzák, akik hallgatják gyalázásukat, de nem felelnek, szeretetből cselekszenek jót és örömmel fogadják a szenvedéseket, rájuk vonatkozik a szentírás e mondása: Akik Istent szeretik, olyanok mint a felkelő nap az ő hatalmában (Birá K. 5. 31.). Tehát aki szereti Istent, örömmel, zugolódás nélkül fogadja a szenvedést, nem tekinti szerencsétlenségnek, mert a megjavulás áldása származhatik belőle. A legnagyobb szerencsétlenség nem a szenvedés, hanem a gonoszság, a legnagyobb boldogság nem a jólét, hanem a jóság. Ez a zsidó gondolkodás a maga legtisztultabb alakjában. Jeremiás próféta azzal vigasztalja a Jeruzsálem pusztulása után mélyen sujtott népet, hogy Isten egykor bensőjükbe adja és szívükre írja Töráját. (Jer. 31. 32.) Most megszegik a Tóra törvényeit, de egykor önként, a szívük szerint fogják követni Istent Töráját, most rosszak, egykor jobbak lesznek. Ezzel vigasztal a próféta és nem azzal, hogy egykor jobb dolguk lesz, mert hite szerint a jóság a legfőbb jó az életben, nem a jólét.

Ez a tanítás nem maradt a tudósok elmélete, kilépett Izrael életébe, mint hatékony történelmi erő.

A spanyolországi száműzöttek tizezreit az a hit mentette meg a testi-lelki elnyomorodástól, hogy a szenvedés Isten szeretetéből folyik — jízsuzurin sel ahavo — s kitüntetés számukra, hogy Isten őket méltatta erre a nehéz próbára. Ez a hit enyhítette szenvedésüket, kétségbeesés és elkeseredés helyett lelki emelkedettség forrásává tette. Így jellemzi Grätz a spanyolországi száműzöttek lelki állapotát.

Ha ezzel az érzéssel fogadjuk a napjainkban ellenünk zúduló üldözést is, akkor erősebbek leszünk üldözőinknél, üldözöttség és győzelem maradunk és túléljük üldözésüket, mint már annyiszor történetünkben. Nekünk élnünk kell, a világnak szüksége van, talán inkább mint valaha, a zsidó igazságok válaszfalakat ledöntő erejére.

Németország protestáns theologusai körében hirdették azt a vallástörténeti elméletet, hogy a zsidóság a kereszténység megszületése percében elvesztette jelentőségét, leléphet a szinterről, nincs többé feladata, nincs hivatása. Németország maga

szolgáltatta a legdöntőbb cáfolatot erre az állításra. Ebben a nagy birodalomban tisztán faji különbözőségük, idegen voltuk miatt üldözik testvéreink ezreit és éppen most nem volna szüksége a világnak a zsidóság nagy kibékítő tanításaira: Az idegent ne bántsd meg és ne nyomd el őt, mert ti is idegenek voltatok Egyiptom országában. (Tóra II. 22—20.) Ha idegen tartózkodik nálatok, országotokban, ne bánjatok vele rosszul. Mint a bennlakó, legyen a köztetek lakó idegen, szeresd őt, mint magadat, mert ti is idegenek voltatok, Egyiptom országában. (Tóra III. 19. 33—34.)

Emek a mai nemzeti, faji, vallási és szociális gyűlöletől szétszaggatott emberiségnek számára nem terem addig gyógyulás a földön, míg diadalra nem jut a zsidó vallás nagy tanítása az emberek testvériségéről, a természetalkotta különbségeket áthidaló egyetemes emberiségéről.

Es kihez volna méltóbb az igazságok hirdetése, mint Izraelhez.

Visszhangok...

Írja: Dr. Berg József

A fajvédelem alkonya? »A szabad természetben a csökkent értékű egyedek elpusztulnak és a fajtisztítás automatikusan következik be. Nagyjában így van ez az emberi társadalomban is... De a természet joga nem illeti meg mindenben az embert. A racionalizálási törekvéseknek határt szab a lélek létezésének érve és ezzel számolnia kellene minden fajbiológusnak, ha igazán objektív akar maradni.« (Magyar Kultúra, 1934. jan.)

Szóval: még annyi joga sincs az embernek, mint a természetnek. Szóval: akinek lelke van, kimérendő akkor is, ha csökkent értékű. Vagy talán csak akkor, ha csökkent értékű? Különbözik a zsidó faj? miért volna olyan sürgősen elpusztítandó a Magyar Kultúra szemében. Vagy ez a szabály csak arra a fajbiológusra áll, aki igazán objektív akar maradni?

Huszonnégy éves korában világhírű, három évvel később egyetemi magántanár. Egész életén keresztül egészséges, beutazhatja a világot, tudományának élhet, amely a legszebbek egyike és nincsenek anyagi gondjai. Hosszu életet él és az alapvető munkák sorozatát írja meg. (Mondd, én kortársam, ugy-e nem is olyan rossz ez az életprogram a te szememben?) Nagyjából ez az élet története Haeckelnek, akiről szólni aktualitást ad többek között az is, hogy febr. 10-án volt száz esztendeje, hogy született. Élete sívár és kietlen. A Welt-rátsel világhírű írója rosszul oldotta meg saját életrejtényét, a természeti materialista minden materiális feltétel birtokában, a tudományos ateizmus apostoli minőségében sem talál annyi pótlást a kitagadott hit és remény világáért a saját tanításaiban, hogy az életét csak tűrhetővé is tegye. Autolisis, önmegváltás, ahogy az öngyilkosságot becézte, tér vissza nehányszor, mint megoldási lehetőség. Vagy mint egyenleg az abszolút gondolkodó kiegyensúlyozott értelmi élete és egy pár szerencsétlen szerelem között, a szerelem hatásának ellensúlyozására. És ellentmondás véges-végig.

A monizmus atyja utolsó szerelmének rajongva írja »hogyan is tudod a »lelkem« legmélyének legtökéletesebb gondolatait is elolvasni« és valami szent rajongással száll vissza gondolata leveleiben távoli szerelméhez. Itt igazán nehéz »reálbölcséletet« találni, pedig első szerelmének halála után azt írja »Ez a végzet-csapás be-

fejezte bennem a vallásos hittel való teljes szakítást és végkép a legradikálisabb reálbölcsélet karjaiba kergetett engem.« És ezután még kétszer rajong fiziológiai bizonyára megokolatlanul, azután hogy még előbb »ugyancsak elkeseredésében« így ír: »Így hát az érzelmi életem apránként teljesen el fog csepevésszedni, de viszont annál több energiám jut majd az értelmi életem kifejtésére. Nem lett igaz. Lehetne róla imi talán ilyen címen is: Egy modern Jób, aki nem állotta meg a próbát. Mert az volt. És talán sajnálni is lehet. Nagyon megérdemli. Nem ott kereste az életet, ahol elvesztette, hanem ahol világos volt. Zseniális volt a tanítása, amelyet sokan cáfoltak, de életénél fényesebben senki. De aki mindenesetre gavallér volt. Szerelmeinek halhatatlanságot adott: egyike nevét egy véglény, másikat egy gyönyörű meduza faj viseli.

Vallás és tehetség. Pezzenhoffer Antal, a magyar katolicizmus talán leghangosabban harcos képviselője »Felekezeti előretörés« címen folytatólagos cikkeken utasítja vissza azt az állítást, mintha a reformátusok tehetségesebbek volnának az egyház híveinél. Például azt mondja, hogy a képviselők között a nyíltzavazásos kerületekben, ahol az esetleges rövid tehetséget meg lehet toldani egy kis szelid fölöttes biztatással, a reformátusok aránya nagyobb az országos arányszámuknál. A titkos kerületekben viszont, ahol már kevésbé nélkülözhető bizonyos tehetség, a katolikus képviselők vannak nagyobb arányban. Talán nem szerénytelenség, ha egy kicsit el-elmékedünk azon, hogy a nyíltzavazásos helyen egy zsidó sem jött be, csak a titkoson. (Hogy mi milyen tehetségesek vagyunk... és ezt így kell megtanulnunk...)

Faj és tehetség. Igaz viszont, hogy a reformátusok pirongatása közben az egész magyarság en bloc megkapja a magáét. Kiderül például az is, hogy a reformátusok közül a luteránusok a legtehetségesebbek, azok között van a legtöbb neves ember, azok pedig germán és szláv fajúak. Nincs tehát szégyelni valója a magyar katolicizmusnak sem, mert kiválójai esetleg nem magyarok. A zsidók pedig nem számítanak, amint ezt a többivel együtt a Magyar Kultúrában olvashatjuk. (Valószínűleg Bangha páter is megvigasztalódik így cikkirója fájának vitás volta miatt. Legyen neki könnyű...)

Barát Endre szerzői estje a rendező Miefhöz kultur-
bizottságának is emlékezetes ünnepsége volt. A Gold-
mark-terem zsúfolásig telt a fiatal költő tisztelőivel,
akik gyönyörködve hallgatták a legkiválóbb interpretálók
által előadott költeményeket. Szavainak a tiszta zene
határán járó poézisére jellemző, hogy a tehetséges zene-
szerzők egész sorát ihlette meg, akik zenei kísérletet ad-
tak gondolataihoz. A bevezető előadást Szép Ernő
mondta; vele együtt tehetségük javát adták az est érde-
kében: Váradi Aranka, dr. Hercz Ottó, Kelen Dóra, Z.
Farnas Eszter, Szécsi Pál és még mások. **(bi.)**

Szádja Észak-Egyiptom Fajum nevű városában született. Ifjúságáról nem sokat tudunk, történeti szereplése 928-ban kezdődik, amikor is a gáoni méltóság megüresedvén, Dávid ben Zakkai exilarcha a tudásáról, jámborságáról és ékesszólásáról már akkor is nagyhirű Szádját hívta meg a szurai iskola élére és a gáoni méltóságra. Egy igen nagy tiszteletnek örvendő tudós élt akkor Babiloniában, Nissi Naharvani, egy vak tudós, akinek az exilarcha felajánlotta a gáoni méltóságot, ez azonban a megtisztelő ajánlatot a következő szavak kíséretében hárította el: »A szurai iskolafő a zsidóság fényének nevezetik, (gáon t. i. fényt jelent) én azonban fény nélkül szükölködöm.« Az exilarcha azon kérdésére, hogy a két másik tudós közül, Cemach ben Sahin és Szádja közül, melyiket ajánlja inkább, így válaszolt: »Cemachot inkább ajánlom, mint Szádját, mert bár utóbbi összes kortársait felülmulja tudásban és jámborságban, de nem ismer magánál nagyobb embert, hajthatatlan, független jellem, nem riad vissza semmitől.« Az exilarcha választása mégis Szádjára esett, nem sokára tapasztalhatta azonban, hogy a vak Nissinek volt igaza. Szádja egyénisége és hímve ujj fényt kölcsönzött a szurai iskolának, de magának a gáoni méltóságnak is, amire annál is inkább szükség volt, mert az exilarchátus régi fényéből igen sokat veszített, sőt az udvarnál való befolyása is csak addig terjedt amíg az udvaroncokat meg tudták az egyes exilarchák vásárolni és az ehhez szükséges összegeket a néptől zsarolták ki. A gáonok évtizedeken keresztül kénytelenek voltak szemethynyni, Szádja azonban erre nem volt felhasználható. Erről Dávid exilarcha egy jelentéktelen ügyből kifolyólag volt kénytelen meggyőződni. Ugyanis egy örökösödési

A gómi korszaknak legkiemelkedőbb, a zsidó irodalom szempontjából legfontosabb eseménye a karaita mozgalom volt. Anan ben David 762-ben Salamon exitarcha halála után, mivel Salamonnak gyermekei nem voltak, mint legközelebbi rokona, igényt tartott az exilarcha méltóságra, az iskolafők azonban ismeretlen okból ellene foglaltak állást és helyette öccse, Chananja került a babiloni zsidóság élére. A közfelfogás szerint ezért Anan szakadt idézett elő a zsidóságban a karaita szekta megalapítása által. Valószínű azonban, hogy ő csak részben volt megindítója ennek a mozgalomnak, ő csak ügyesen használt fel egy már meglevő talimudelenes mozgalmat, mely általa nyert súlyban és tekintélyben. A »karaita« elnevezés onnan származik, hogy e mozgalom hívei — *böné mikra* — a Szentírás követőinek vallották magukat, azaz a Szentírás parancsolatainak pontos követésére törekedtek. »Mélydjetek el a Szentírásba és kutassátok annak értelmét« — ez volt jelszavuk, Amire Anan tanította az új szekta híveit, arra buzdítva tehát őket, hogy Talmud tanulása helyett a Szentírásban való búvárkodásra helyezték a fősúlyt. Ennek következtében egy igen jelentős karaita irodalom keletkezett, melynek főcélja volt, új, a Talmud megállapításaival ellenkező, de a Szentírásban gyökerező vallási tételeknek megállapítása. A karaiták a vallásos élet fejlődését visszatették; mert míg a Talmud a vallási tételek tárgyalásánál számolt a viszonyokkal és a talmudi mesterek szükségszerű reformoktól sem riadtak vissza, addig a karaiták a vallásos életmódot megszigorították, szinte elviselhetetlenné tették. — Hogy csak pár példát említsünk: A II. Hillel pátriárka által 360 körül nagy csillagászati megfigyelések alapján megállapított állandó naptárt megszünt-

Mint a gáonokhoz általában, őhöz is a világ minden tájáról fordultak egyesek és községek valási kérdésekkel, amelyekre válaszolt, sajnos azonban ezeket a responzumokat csak idézetekből ismerjük.

Einstein Albertet megkérdezték egy társaságban, hogy tulajdonképpen miben is áll az ő híres elmélete?

»Ha tudományosan beigazolódik relativitás elméletem, Németországban azt fogják mondani, hogy német vagyok, Franciaországban ellenben megállapítják, hogy én az egész világé vagyok. Ha azonban nem tudom bebizonyítani elméletemet, Németországban azt fogják mondani, hogy Einstein csak egy zsidó, Franciaországban pedig kijelentik, hogy német vagyok.« (Ma Einstein fenn tartás nélkül a zsidóság és az egész művelt emberiségé, még ha Németország meg is tagadta!)

Zsidó művészeti lehetőségek

Irta: Dr. Róth Emilné

Csak szabad népnek lehet nagy művészete. És a zsidóság nem volt sokáig független, szabad! Az ókorban minden művészet a vallás szolgálatában állt, de a zsidót törvény tiltotta a faragott képtől. Minden nép érzékelhető, maga-formálta istent imádozott, ezzel egyben művészi alkotóképességét is kiélhette, de a zsidóság eljutott az egyetlen, csupán szellemi Lény megismeréséhez. Ez gazdag keleti fantáziáját képekből szorította. Nem ismerik a külső világ: a természet, az emberek szemléletét. A megkötött képzelet kulturfarmát, verset, mítoszt, imát teremt. Fantáziájuk intellektuális, lelki téren nagy. De a művészet akarva, nem-akarva, megterem. És, ha nem is lettek nagy kultureseményekké, de mint kulturjelenségek, lehetőségeket meg kell ismernünk. Képzőművészetét megnehezítik a belső korlátok, amit a vallás emel és megnehezítik a külsők, a gettó mindég szorítóbb és szorítóbb falai. De éppen ez a zsidó sors ad egyéni formát. Lássuk csak, milyen lehetőségek voltak történelmük folyamán.

A zsidók elfoglalták *Kánaánt*. A bőséges ásatásból egyetlen itt kapott ösztönzésre sem lehet következtetni. A *babiloni* és *egyiptomi* kultúra közé ékelve, csak a két ország hatalmi törekvésének lettek színhelyül és ezt a keserves örökséget hagyták a zsidóságra. A *jóniciaiak* viszont nyomot hagytak kiásvott karesu-kecses vázaikkal. Astarte és állatfigurákat ábrázoló pecséteikkel.

A bírák idejében nomád nép volt s így a földhöz kötött építőművészetnek nyomát se kereshetjük. Művészetük csak a könnyen hordozható, szövött-anyagokban mutatkozhatott. És volt a frígláda, akéfaból készült, arannyal bevont hatalmas láda, melyet aranyos rúdon vittek.

Ragyogó fejezet a *királyok kora*. Saul idejében fejlődik ki az államegység gondolata. Az állam tulajdonképpen megteremtője Dávid. *Jeruzsálemben* központossítja a hatalmat és megteszi az első lépést, hogy Izraelnek művészi fényt adjon. Dávid megharcol minden harcot. A hatalmat, a biztosítást, a fényt *Salomonnak* hagyta. A nép szemében két esoda épült: *a templom és a palota*. Hosszu időn át páratlan kulturmegnyilatkozás maradt. A *Királyok és Krónikák* könyvének alapos leírása az ókor egyik legfontosabb kulturtörténeti adatul szolgál.

Ebben az időben a faragott kép tilalma még csak a bálványokra vonatkozhatott, mert a bejáratot két hatalmas, *liliumformában* végződő bronzszlop díszítette. Volt itt egy víztartályul szolgáló *bronz-tenger* is, melyet 12 bikának hármass csoportokban a négy világtáj felé forduló képe tartott. A Szentélyben *Cherub-szobor* állt. Kiástak még sok pecsétet és sírokból lámpásokat, meg agyagedényeket, melyek a túlvilági sötétség és éhség elleni biztosítékok voltak.

A kettészakadt birodalom elpusztulásától kezdve a *vallási* egység jelenti a *nemzet* is. Ez tartotta mindig elevenen a történelmi összetartozás tudatát.

A *perzsák* nagy vallási türelemmel voltak, mert ők sem bálványimádók. Ormuzd és Ahriman a jónak és rossznak, tehát erkölcsi ideálnak megtestesítői. És Kürosz engedélyével felépül a második templom. Minden újabb művészi érték nélkül, csak mint vallási központ lényeges.

Antiochus Epiphanes megszentelteleníti a templomot. Ezt követi a *Makkabeusok* csodálatos győ-

zelme. Ennek belső értelme a zsidóságra: végleg győzött bennük a láthatatlan Lény, a legfőbb Jó, az érzéki istenek felett.

Művészettörténeti szempontból ez nagyon érdekes kor. Minden kapu kitárul a görög szellem előtt és Kelet a maga erejével átkerem, a maga fantáziájával átforgat mindent. De a zsidóság előtt ami görög, az pogány és még soha ilyen szigorúan nem zárkózott el művészet elől, mint éppen ebben a korban. De mégsem tudtak szabadulni a hatástól. Városaik a görögökéinek kicsiny másai. *Herodes* már színházat és amfiteatrumot is épít, noha ennek a népnek ezek fölöslegeseek. Ő építette *Cásareat* is. Sok palotájával, csomakával, sétatereivel Alexandriához lehetett hasonló.

A második templom pusztulása után Palesztina a görög művészet provinciája lesz. A templomok díszítése kiképzése, egész jellege görög. A szétszórásban erősebb lett a lelkek és teremtebb a művészetük, mert mindenhova kerülve, mindenütt kell templomot építeniök.

Egyiptomban már K. e. 5. században volt zsidó templom. *Josephus* leírásából ismerjük a pompás *alexandriai* templomot. 100.000 ember befogadására volt alkalmas és hatalmas mérete miatt zászlóval intettek az imádkozóknak, amikor áment kellett mondani, mert a nagy távolságban nem hallhatták az előimádkozó hangját.

Találtak barlangsirokat, katakombákat és mauzoleumokat is. *Maltában* kiástak egy házat, oldalán mozaikból kirakott képek mesélik el Sámson történetét. Az egyik legszebb templomot Delos szigetén ásták ki. Találtak sok zsidó nyomot *Karthágóban*, *Tuniszban*, *Északgalliában*, *Spanyolországban*, *Rajnaentén*, mind az első századból. Rómában csak néhány sír került elő. Mind az asszimilációról tanuskodik: feliratukban már csak néhány szó a héber, a többi latin és görög szöveg. Megjelennek a különböző zsidó szimbólumok: menora, galamb, olajág, hal. Az *öskeresztényeknél* technika, karakter, stílus, szimbólum, ugyanaz, csak a kép más: az apostolokat ábrázolják. Még nem fordulnak a zsidók ellen. A kereszténység különböző definíciói már a középkor s a nagyon nehéz zsidó sors kezdetét jelentik. De a zsidóság mindig büszkén viselte ezt a sorsot, még ha ez maradt is egyetlen büszkeségük.

Amíg állt a nagy *római birodalom*, aránylag egyszerű a helyzet. Száműzetésben voltak. Mindenütt függtek, de mindenütt egyformán. A *középkor* rabszolgáskodása elpusztítja a teremtő szellemet. Az *izlám* nagyon türelmes volt s így országaiiban érhetően sokkal emelkedettebb a zsidó kultúra.

(Folytatása következik.)

Szebb lesz a jövőd,

ha a „ZSIDÓ HOLNAPOT” támogatod!

Akiket mi adtunk a világnak...

Irja: Presser Béla

Minden szenvedélyességtől mentesen, az igazság végső diadalába vetett hitünkben felsorakoztatjuk ebben a sorozatban azokat a történelmi adatokat, amelyek minden kommentárnál ékeesebben tesznek igaz tanúbizonyságot azokról a maradandó alkotásokról, amelyeket az »alacsonyabbrendű«, »kártékony«, »parazita« zsidók a tudomány, a művészet, a technika és az általános emberi kultúra terén létrehoztak és szőlünk azokról a »megbízhatatlanság«, »destruktív« zsidókról is, akik mint politikusok és államférfiak tűntek föl, fejtettek ki áldásos tevékenységet, és szereztek hazájuknak meg honfitársaiknak örök dicsőséget!

Alexander Bernát (1850—1927) filozófus, esztétikus, egyetemi professor, a Magyar Tud. Akadémia tagja. Pályája kezdetén a Szini-Akadémia dramaturgiai tanácskára hívják meg, ahol Csiky Gergely utódja lett. Esztétikai tanulmányai hátrahagyott írásainak »Művészet« c. kötetében vannak összegyűjtve. Kommentárt és tanulmányt írt Shakespeare Hamletjéhez, valamint az Ember Tragédiájához. Fő érdeme, hogy Bányóczy Józseffel együtt megalapítja a Filozófiai Írók Társát, amely sorozatban egymásután jelenteti meg a nagy filozófusok jelentős műveit. Ő maga lefordítja Diderot, Descartes, Humes, Kant főműveit. Alexander mondható a magyar filozófiai terminológia megteremtőjének. Önálló művei közül nevezetesebbek: »A filozófia eszméje a történelemben«, »A XIX. század pesszimizmus«, »Diderot tanulmányok«, »Spinoza«.

Asser Tobiás Michael Karl (1838—1913) holland miniszter, a nemzetközi jog legnagyobb tekintélye, a berlini egyetem diszktora, a világbeke nobeldíjas apostola. — 1862-től professzora a nemzetközi jognak az amsterdami egyetemen. 1893 óta tárcanélküli miniszter, aki többször szerepel mint békebíró a nagyhatalmak között. Így 1899-ben Oroszország és az U. S. A., majd nem sokkal később Mexico és az U. S. A. között közvetít békés meg egyezséget. Berlinben megalapítja az »Institut für Internationaler Rechts«-et. Főműve: »Schets van het international privaatrecht«, amely ugyancsak minden európai nyelvben megjelent.

Bacher Vilmos (1850—1913) világhírű orientalista, a budapesti Rabbiképző Intézet professzora, majd rektora. Szaktárgyai: a talmudi és zsidó teológia, a héber, arab és perzsa nyelv és irodalom, amelyeknek köréből számtalan tanulmánya és önálló műve látott napvilágot. Munkái közül a legfontosabbak: Die Agada der Tanaiten. Exegetische Terminologie der jüdischen Traditionsliteratur.

Bányóczy József (1849—1926) filozófus, irodalomtörténész, egyetemi magántanár, a Magyar Tud. Akadémia levelező tagja, az Orsz. Izr. Tanítóképző igazgatója. — Segítő társa Alexander Bernátnak a Filozófiai Írók Társ. létrehozásában, valamint a magyar filozófiai terminológia kialakításában. Bacher Vilmossal megalapítja a Magyar Zsidó Szemle c. tudományos folyóiratot, és az Izr. Magyar. Irod. Társulatot, amelynek titkára és évkönyveinek szerkesztője lett. Bányóczy különösen, mint igazságos irodalmi kritikus tűnt ki. »Révai Miklós élete és munkái« c. műve elnyerte a Tudományos Akadémia jutalmát. A »Kisfaludy Károly és munkái« c. könyvével, valamint számos tanulmányával gazdagította a magyar irodalomtörténeti kutatások eredményeit. Bányóczy a szociális munkából is élénken kivette részét. Szalárdy Mórral és Alexander Bernáttal együtt jelentékeny tevékenységet fejtett ki a Fehér Kereszt gyermekkórház megalapításáért, amelynek évekig titkára, majd alelnöke volt.

Brandes Georg Morris Cohen (1842—1927) dán filozófus, esztétikus, író és kritikus. Éles pszichológiai megfigyeléseivel, egyetemes tudásával, hatalmas tehetséggel, fegyelmzett ítélőképességével különösen, mint új irodalmi irányok felismerője és pionírja tűnt ki. Az európai irodalomkritikának legpatinásabb neve. A dán szellemi élet reformátora, aki a skandináv kultúrtörékvéseket új perspektívákat adott. Ő volt az első, aki az egész világ figyelmét felhívta az északi költők alkotására. Főműve a »Hauptströmungen der Europäischen Literatur des XIX. Jahrhunderts«, amely mellett biográfiái, a történelem és irodalom nagy alakjairól írott tanulmányai tekinthetők alkotó zsenije »standard-work«-jeinek. Ilyenek a Ferdinand Lassalle, Benjamin Disraeli, Goethe, Voltaire, Julius Caesar, Michel Angelo. A háború alatt és után többször emelte fel tiltakozó szavát a jogfosztások és igazságtalanságok ellen. 1919-ben öntudatos, bátor hangú kritikát ír a versaillesi »békeszerződésről« der Tragödie zweiter Teil» címen.

Ehrlich Paul (1854—1915) orvos, biológus, orvostudomány professzora, a göttingi egyetem tiszteletbeli, a Frankfurt a. M.-i egyetem rendes tanára, a kísérleti chemotherapia Nobel-díjjal kitüntetett legnagyobb alakja. Kiváló képességű és nagy tudását teljesen a kísérleti chemotherapiának szentelte. Különböző ellenmérgekkel, majd arzénrel folytatott kísérletezései során jutott el csodálatos felfedezéséhez, egy arzénvegyülethez, az u. n. *salvarsan*-hoz, amelynek segítségével az orvostudomány sikeresen küzd a syphilitikus és más protozoon okozta, fertőző betegségek ellen. Áldásos felfedezése fölbecsülhetetlen, az orvostudománynak ezen a téren beláthatatlan új perspektívákat nyitott meg s az emberek millióit mentette meg a legborzasztóbb betegségek egyiktől és sok szenvedéstől. Főműve: Die experimentelle Chemotherapie der Spirillosen.

של פסח Husvelli árut az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk

A felügyelet az egri főrabbi, főtisztelendő

Schreiber Simon ur
gyakorlója.

A husvéti áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorúbb, mint az egész éven át gyártott áru amúgy is nagyon szigorú felügyelete. E szigorú rituális felügyelet teljes erejű biztosíték arra, hogy az áru ed így különösen a husvéti áru megbízhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvéti árut tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyaszthatják.

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113, postafiók 5. Telefon: 68-8-45.

Fizessetek elő a

„ZSIDÓ HOLNAPRA”

Katona Nándor (1864–1933) festőművész. Képei többször nyertek díjakat. Pályája kezdetén többnyire emberi és állati alakokat fest, majd mozgástanulmányok iránt mutat fokozottabb érdeklődést. Később tájképek, főleg a Magas Tátra ábrázolása dominálják alkotásait. Ilyenek a Téli Est a Szepességben (1901), Téli Reggel a Magas Tátrában (1902), Tavasz a Magas Tátrában (1905). Számos képe van kiállítva a Szépművészeti Múzeumban, valamint Budapest székesfőváros tulajdonában.

Lassale Ferdinand (1825–1864) filozófus, politikus, író, szónok. A német munkásszervezetek megteremtője és teljhatalmu elnöke. Irásaiban és szónoklataiban egyaránt tántoríthatatlan előharcosa az általános egyenlő titkos választójognak. Öntudatos bátor szókínondásáért, lobogó meggyőződéséért szabadságvesztésben is volt része. Filozófiai munkája a kétkötetes »Die Philosophie Herakleitos des Dunklen von Ephesos«. Hatalmas jogbölcselet műve a »System der erworbenen Rechte«. Ebből különösen, az ő általa politikai programjában is követelt »chernes Lohngesetz« vált ismertté. Drámájában a »Franz v. Sickingen«-ben a német nemzeti egység Bismarck megvalósította politikai gondolatát ünnepli. Egyik életrajzírója dr. Konrad Haenisch miniszter. Lassale a »grossdeutscher Republikaner«-t, nagyvonalú politikáját, lángoló hazaszeretetét 1925-ben lelkes szavakkal állította követendő és buzdító példaképül a német politikusok és államférfiak elé!

Rathenau Emil (1838–1913) mérnök, II. Vilmos császár és udvarának kedvelt embere, a német villamos-ság megteremtője és kifejlesztője. Neki köszönhető a villamosáram oly sokoldalú gyakorlati alkalmazása és felhasználása. Ő állította először a villamosáramot a drótnélküli táviró, a villamos utazás, a turbinák, a gyári gépek s a többi elektromotorok szolgálatába. Ő fedezte fel az alumínium olcsó előállításí módját és népszerűsítette ipari gyártását. Még fiatalabb korában szervezte meg az A. E. G.-et (Allgemeine Elektrizitäts Gesellschaft), amelyet leányvállalatai és kisebb állomásai révén Európa legnagyobb ipari vállalatává fejlesztett ki.

Rathenau Walter (1867–1922) Emil fia, filozófus, politikus, közgazdász, német birodalmi külügyminiszter. 1915-ben apja halála után az A. E. G. felügyelőbizottságának elnöke. A háború alatt az ő vállaira nehezedik Németország nyersanyaggal való ellátása. Aktiv politikával csak a háború vége felé kezd foglalkozni, mikor is igen fontos szerep vár rá. **Loucheur** francia miniszterrel folytatott eredményes tárgyalásai egyengették az utat a jóváteletti kérdés elfogadható, békés megoldása felé. A **cannesi** konferencián, valamint **Genuában** már mint külügyminiszter képviseli Németországot és mint ilyen köti meg 1922-ben a Szovjettel a rapallói szerződést. Külpolitikai sikerei kihívják ellenfelei irigységét és gyűlölködését, véres merényletet terveznek ellene, amelynek 1922. jun. 24-én, éppen mikor hivatalába tartott, az után áldozatul esik. Életét kioltathatták — művét azonban nem semmisíthették, az nőttön nőtt s még egy évtizedig determinálta Németország külpolitikáját, mert hivatali utódai **Marx**, **Stresemann** és **Luther** az ő szellemében töltötték be tisztüket. **Rathenau** magas erkölcsi érzékről tanuskodó ítélete, megingathatatlan jellemzilárdsága, egyenessége, őszintesége írásaiban is megnyilatkozik, amelyek kerekded stílusukkal, szellemes megállapításukkal, talpraesett aphorizmáikkal gyakorolnak rendkívüli hatást az olvasó lelkiületére. Esszai főleg kulturális, filozófiai és gazdasági problémákat ölelnek fel. Az »Impressionen« (1897) és a »Reflexionen« (1908) c. kötet tartalmaz ilyen értekezéseket. Nagybobb művei: »Zur Kritik der Zeite« (1912), »Zur Mechanik des Geistes« (1913), »Von Kommenden Dingen« (1917), »Die neue Gesellschaft« (1919). Ötkötetes poshumusz műve a Politische Briefe (1929).

Vázsonyi Vilmos (1868–1926) író, jogász, politikus, magyar királyi igazságügyminiszter, valóságos belső titkos tanácsos. Tünetényes pályája már egész fiatal egyetemista korában indul el és vesz erőteljes lendületet, amikor a véderő mozgalmakban, mint az ifjuság szónokája foglal élesen állást a magyar álláspont mellett. Majd a

zsidó vallás recepciójaért száll síkra és fejt ki nagyarányú publicisztikai tevékenységet. A Demokrata-Kör megalapítója, az Esterházy-kabinet igazságügyminisztere, a Wekerle-kormány választójogi minisztere. Ilyen minőségben készíti el és terjeszti be választójogi reformtervezetét, amelyet 1918-ban törvényerőre is emeltek. A forradalmak után főleg Budapest naggyá tételén, világvárossá fejlesztésén munkálkodott. Tőle ered a Nagy-Budapest gondolatát s ő egyszersmind a kezdeményezője a legszebb és legnemesebb székesfővárosi intézményeknek. Éveken át volt vezércikkírója a Pesti Hirlapnak, munkatársa a felekezeti és jogi szaklapoknak, szerkesztője az »Új Század«-nak és a Polgár-nak.

HIREK

▼▼▼▼

A marcali izraelita ifjuság az 1932. évben dr. Winkler Ernő nagykanizsai főrabbi megnyitólőadással megkezdett kulturesi-sorozatát az 1933. 34. évben sikerrel folytatja. November 14-én dr. Goitein Gábor kaposvári ügyvéd elragadóan szép és igen nagy hatású, másfélórás szabadelőadást tartott a »Biblia rejtett kincseiről«. — Január 13-án Junger Mihály egyetemi hallgató igen érdekes, pompásan előadott tanulmányáról számolt be: »Magyar író lelke a XX. században. Közreműködtek: Weisz Józsefné, Deutsch Sára, dr. Dénes Imre, Lenkei László, Schlang Mimi, Somogyi Ági.

A Györi Izr. Ifj. Kultúregyesület február 5-én tartotta meg évi rendes közgyűlését egyesületi helyiségében, a Györi Izr. Hitközség kulturtermében. A közgyűlésen a hitközség képviselőjében jelen volt dr. Erdélyi Ernő tüzoltóőparancsnok, iskolaszéki elnök. A népes közgyűlést dr. Róthausser György egyesületi elnök nyitotta meg, üdvözlővén a megjelenteket. Majd a titkári jelentés következett, mely az egyesület évi működéséről számolt be: a népszerűvé vált zsidó szabadegyetemről és zszaváló korusról, melyeket dr. Rácz Zoltán főrabbi szervezett meg nagy sikerrel, a kiváló énekkarról, mely sok szép sikert aratott Fodor Kálmán kiváló karnagy vezetésével, a zenekarról, melyet Günsberger György karnagy vezetett, a szépen fejlődő sakkörrel, mely Schmideg László és Spitzer György vezetése mellett működött, a szép és gazdag könyvtárról, Bolgár István és Klein István agilis vezetők működése alatt.

A titkári jelentés után dr. Erdélyi Ernő szép és gondolatokban gazdag beszédet intézett az ifjusághoz, kiemelve különösen a zsidó öntudat fontosságát, megelődösöt fejezte ki az egyesület eddigi kulturális munkássága felett és további öntudatos zsidó ifjakhoz méltó kulturális működésre buzdította őket. Ezután megtörtént a tisztujítás, amelynek eredménye a következő lett. — Tisztikar: elnök: dr. Róthausser György, ügyv.-alelnök: dr. Váradi Andor, alelnök: Reich Ottó, ügyész: dr. Fekete Oszkár, főtitkár: Bolgár István, titkár: Schmideg László, pénztáros: Berán Arthur, könyvtárosok: Nagy Tibor és Winkler Mihály, jegyző: Weltner Miklós, ellenőrök: Fodor Márton és Krausz Imre, háznagy: Eckmann Miklós. Számvizsgáló-bizottság tagjai: Grünbaum Andor, Pollák László, Singer Mór. A kulturbizottság elnöke lett: dr. Rácz Zoltán főrabbi, a vizalmi bizottság elnöke: Fodor Márton, a gazdasági bizottság elnöke: Raab István, ének- és zenekarvezető: dr. Rácz Zoltán főrabbi, sakköri vezetők: Schmideg László és Spitzer György. A nivós közgyűlés az elnök zárószavaival ért véget.

Minden cikkért szerzője felel.

Szerkesztik: Dr. Berkovits József és Dr. Rácz Zoltán. A szerkesztésért és kiadásért felel: Dr. Berkovits József, Budapest, VII. Elemér-utca 14.

Megjelenik évente tizszer.

Előfizetési ár: Egész évre P 3.—, felévre P 1.50
Bokor és Fischer, Wesselényi-utca 68.

ZSIDÓ HOLNAP

A ZSIDÓ FIATALSÁG FÜGGETLEN FIGYELŐJE

II. évfolyam
3. szám

Tartalom:

Dr. Wallenstein Zoltán: Zászló alá!...

Dr. Berg József: Például a fehérvári kerület.

Jesája Hillel: Avodim hojjinu.

Rosenblum Manó: A chassidismus.

Dr. Medvei Elemér: Lelki szabadság.

Dr. Rácz Zoltán: A kitérések okairól.

Dr. Róth Emilné: Zsidó művészeti lehetőségek...

Dr. Berg József: Visszhangok...

Dr. Kun Lajos: Arcképek a zsidó multból.

Névai László: Zsidó író.

Könyvekről. — Hirek.

1934. április

5694. Niszan

Ára 30 fillér